

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2025|038 VAN 16 OKTOBER 2025

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE ARCHITECTENWONING MARIE-JOSÉ VAN HEE IN GENT, NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER BEN WEYTS VAN 28 AUGUSTUS 2025

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 16 oktober 2025 volgend advies uit:

1. De VCOE ontving op 28 augustus 2025 een adviesvraag van Ben Weyts, Vlaams minister van Begroting en Financiën, Vlaamse Rand, Onroerend Erfgoed en Dierenwelzijn, over de voorlopige bescherming als monument van de architectenwoning Marie-José Van Hee in Gent.

De commissie spreekt zich in dit advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming, met name: (a) het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming, (b) het afbakeningsplan, (c) de fotoregistratie, en (d) het inhoudelijk dossier (incl. de documentatiebijlage).

2. Voorliggend dossier werd opgemaakt naar aanleiding van een ad-hocaanvraag. De commissie merkt op dat realisaties van Marie-José Van Hee al eerder deel uitmaakten van thematisch onderzoek naar architectenwoningen en naoorlogs erfgoed.¹ Haar eigen woning werd toen niet voor bescherming voorgedragen omdat het te jong geacht werd. Het inhoudelijk dossier motiveert: *‘Vandaag is er voldoende tijdsafstand om de erfgoedwaarde en de beschermingswaardigheid ervan correct in te schatten. Bovendien heeft Marie-José Van Hee recent haar ontwerppraktijk stopgezet en dus kan het pand binnen haar volledige oeuvre geëvalueerd worden.’*

De commissie vindt het positief dat dit pand alsnog geëvalueerd werd binnen het inmiddels afgesloten oeuvre van Marie-José Van Hee. Met dit beschermingsvoorstel wordt bovendien een sleutelwerk van een invloedrijke vrouwelijke architecte onder de aandacht gebracht. Uit het dossier blijkt wel dat de vergelijking met andere (niet-beschermd) woningen van Van Hee bemoeilijkt wordt door een gebrek aan onderzoek. In functie van de onderbouwing van het dossier vindt de commissie het dan ook aangewezen dit vergelijkend onderzoek verder uit te voeren en het inhoudelijk dossier te vervolledigen met rechtstreekse verwijzingen naar primaire internationale bronnen die getuigen van haar internationale erkenning.

Bijkomend erkent de commissie het belang van het evalueren van dergelijk recenter onroerend erfgoed. Het Vlaams Regeerakkoord 2024-2029 (pag. 181) voorziet een focus op naoorlogse architectuur bij het opvullen van hiaten in het beschermd bestand. Het is echter vooralsnog onduidelijk wat de beleidsambities hieromtrent zijn.

3. De commissie onderschrijft dat de architectenwoning uit 1994-1997 beschermingswaardig is. Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de voorlopige bescherming als monument vast en verwijst naar het afbakeningsplan en de fotoregistratie. De voorgestelde afbakening omvat terecht ook de tuin die integraal deel uitmaakt van het architecturale ontwerp.

¹ Cf. VCOE 2018 029 – Advies bescherming Gent woning Derks-Lowie; VCOE 2018 030 – Advies bescherming Gent elektriciteitscabine Prinsenhof

Artikel 1 van het ministerieel besluit verwijst daarnaast naar een cultuurogoed opgenomen in de afzonderlijke bijlage bij het besluit. De commissie ondersteunt de opname van dit cultuurogoed. Het betreft een los keukenmeubel dat Van Hee ontwierp voor de woning en dat aldus de architecturale waarde versterkt.

Los van de beschermingsperimeter en het cultuurogoed van deze bescherming, vraagt de commissie aandacht voor het archief van Marie-José Van Hee, dat belangrijk documentair erfgoed vormt.

4. Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de architecturale waarde en beschrijft de aanwezige erfgoedkenmerken en -elementen. De commissie erkent de architecturale waarde die in het besluit grondig gemotiveerd wordt.
5. Artikel 3 van het ministerieel besluit omvat de beheersdoelstellingen voor het monument. Algemeen ondersteunt de commissie de geïntegreerde aanpak met oog voor de impact op het geheel en de draagkracht van het monument. De op maat geformuleerde beheersdoelstellingen kan de commissie eveneens ondersteunen, maar deze moeten op een aantal punten sterker uitgewerkt worden.

Met name in beheersdoelstelling 2° is onduidelijk wat precies bedoeld wordt met eventuele beplanting ter afsluiting van de deuropening in de tuinmuur. Daarnaast zet deze beheersdoelstelling terecht in op behoud van de steeneik en klimplant (druivelaar) – die bijdragen tot het architecturale ontwerp – maar anticipeert niet op een ongewild afsterven. De commissie vraagt om in dat laatste geval een gelijksoortige vervangende aanplant voor te schrijven.

Wat beheersdoelstelling 3° betreft, vraagt de commissie om de mogelijke plaatsing van zonnepanelen dwingend te beperken tot de (niet-zichtbare) platte daken. Nu wordt dit enkel verwoord als ‘voorkeursscenario’, terwijl vaststaat dat een alternatieve plaatsing op de rode pannendaken visueel afbreuk zou doen aan de beschermde architectuur.

Wat beheersdoelstelling 4° betreft, is meer duiding nodig bij de voorziene plaatsing van een natuurstenen plint onderaan het spoelbakmeubel. Momenteel valt alleen uit de fotoregistratie (foto 43, 45) af te leiden dat een deel van de afwerking vandaag ontbreekt.

Dezelfde beheersdoelstelling 4° zet voor de bovenverdieping in op het uitvoeren van doucheruimtes volgens Van Hees oorspronkelijke ontwerp. De commissie vraagt dit oorspronkelijke ontwerp nader toe te lichten in het inhoudelijk dossier. Het inhoudelijk dossier (pag. 6) verwijst namelijk enkel naar de plannen in de documentatiebijlage (bijlage 6.1., foto 11-12) zonder verdere duiding.

Tot slot ontbreekt in het ministerieel besluit nog een beheersdoelstelling met betrekking tot het behoud van het cultuurogoed.

6. Artikel 4 van het ministerieel besluit bevat de generieke instandhoudingsvoorschriften voor het monument.
7. Artikel 5 van het ministerieel besluit somt de toelatingsplichten op. De commissie heeft hierbij geen bemerkingen.
8. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming als monument van de architectenwoning Marie-José Van Hee in Gent.

De commissie vraagt:

- het vergelijkend onderzoek naar de woningen van Marie-José Van Hee verder uit te voeren;
- het inhoudelijk dossier te vervolledigen met primaire internationale bronnen die getuigen van Marie-José Van Hees internationale erkenning;
- concreet invulling te geven aan het criterium ‘tijdsafstand’;
- de beheersdoelstellingen op een aantal punten sterker uit te werken.

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt

Voorzitter